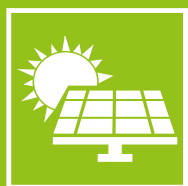

DOBRY KLIMAT
DLA POWIATÓW

ZIELONE KOCIEWIE 2030

czyli

„Pilotażowy program
niskowęglowego rozwoju
powiatu starogardzkiego”

SKRÓT

Wydawca:

Fundacja Instytut na rzecz Ekorozwoju
ul. Nabelaka 15, lok. 1, 00-743 Warszawa
tel. 22 851-04-02, -03, -04, faks 22 851-04-00
e-mail: ine@ine-isd.org.pl, <http://www.ine-isd.org.pl>

Fundacja Instytut na rzecz Ekorozwoju (InE) jest pozarządową organizacją typu think-tank powstałą w 1990 r. z inicjatywy kilku członków Polskiego Klubu Ekologicznego. InE zajmuje się promowaniem i wdrażaniem zasad oraz rozwiązań służących zrównoważonemu rozwojowi Polski, dążąc do jej proekologicznej restrukturyzacji. W swojej działalności kieruje się misją: budowania pozytywnych relacji między rozwojem społecznym i gospodarczym a ochroną środowiska oraz występowania w interesie obecnego i przyszłych pokoleń. Fundacja Instytut na rzecz Ekorozwoju współpracuje z krajowym i europejskim ruchem pozarządowym. Instytut ma doświadczenie w tworzeniu strategii ekorozwoju wspólnie ze społecznościami lokalnymi – ich samorządami i partnerami społecznymi, ekologicznymi i partnerami otoczenia biznesu. Opracowania InE wykorzystują parlamentarzysty, administracja rządowa i samorządowa, naukowcy, studenci i uczniowie.

Instytucje i osoby pragnące wesprzeć działalność na rzecz ekorozwoju mogą dokonywać wpłat na konto: Bank PeKaO SA, II Oddział w Warszawie

Wpłaty w PLN: 92 1240 1024 1111 0000 0267 8197

Redakcja językowa: Urszula Drabińska

Projekt graficzny: Joanna Chatizow i Leszek Kosmański – Wydawnictwo Wiatr s. c.

Skład komputerowy: Leszek Kosmański

Druk i oprawa: GRAFIX Centrum Poligrafii, ul. Bora Komorowskiego 24, 80-377 Gdańsk

© **Copyright by Fundacja Instytut na rzecz Ekorozwoju, Warszawa 2015**

ISBN: 978-83-89495-72-3

Wydrukowano na papierze ekologicznym

Pilotażowy program niskowęglowego rozwoju powiatu starogardzkiego zrealizowany został w ramach projektu Dobry Klimat dla Powiatów przez:

INSTYTUT
NA RZECZ
EKOROZWOJU

COMMUNITY
ENERGY PLUS

We współpracy ze społeczeństwem i instytucjami powiatu starogardzkiego

Projekt „Dobry Klimat dla Powiatów” jest realizowany z udziałem środków instrumentu finansowego LIFE+ Komisji Europejskiej oraz dofinansowany ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Pilotażowy program niskowęglowego rozwoju powiatu starogardzkiego

ZIELONE KOCIEWIE 2030

czyli skrót

„Pilotażowego programu
niskowęglowego rozwoju
powiatu starogardzkiego”

Warszawa, czerwiec 2015

Dlaczego Zielone Kociewie 2030?

Mieszkańcy powiatu starogardzkiego stają przed wielką szansą, bo to właśnie dla ich regionu przygotowano unikatowy, pierwszy w Polsce program rozwoju gospodarki niskoemisyjnej, którego wizja brzmi „Ku zielonemu Kociewiu o niskoemisyjnym rozwoju”.

Gospodarka niskoemisyjna kojarzona jest głównie z ograniczaniem zanieczyszczeń, zwłaszcza powietrza, oraz ze zdrowszymi i bardziej komfortowymi warunkami do życia. Coraz powszechniejsza jest jednak świadomość, że redukcja gazów cieplarnianych, przede wszystkim dwutlenku węgla, wpływa nie tylko na lokalne warunki życia, lecz także na globalne ocieplenie. Nie dotyczy ono tylko jakichś odległych, mało znanych krajów i zagubionych gdzieś na Pacyfiku wysp. Z ekstremalnymi warunkami pogodowymi, których liczba i skala jest coraz większa, i skutkami postępującego ocieplenia klimatu mamy do czynienia również w Polsce. Nawalne deszcze, huraganowe wiatry, nagłe fale upałów, powodzie, susze zdarzają się przecież i u nas – i to coraz częściej oraz z coraz większą siłą. W całej historii obserwacji klimatycznych w naszym kraju ostatnie 30 lat to najcieplejszy okres. Straty wynikające z ekstremalnych zjawisk atmosferycznych w Polsce w latach 2001–2011 są szacowane na ok. 90 mld zł. **Zagrożenie jest więc bardzo poważne i wymaga zdecydowanych działań.**

Społeczność międzynarodowa podejmuje starania mające na celu ograniczenie przyczyn tych zmian. Jednym z najważniejszych warunków niezbędnych do odniesienia końcowego sukcesu jest **włączenie w proces przeciwdziałania zmianom klimatu społeczności lokalnych.** Ekspertki podkreślają, że im większy wysiłek będzie poczyniony, aby spowolnić zmiany klimatu, tym mniejsze nakłady pracy i finansów będą potrzebne do przeprowadzenia działań adaptacyjnych do skutków tych zmian.

Mieszkańcy powiatu starogardzkiego mogą przyczynić się do ograniczenia negatywnych zjawisk związanych z ociepleniem klimatu dzięki podjęciu działań na szczeblu lokalnym. Przy okazji mogą **czerpać z tego korzyści**, takie jak powstanie nowych miejsc pracy i poprawa stanu środowiska. Warto dowiedzieć się, w jaki sposób autorzy programu chcą dojść do tych celów oraz do wielu innych.

Z programem powinni zapoznać się nie tylko ci, którym szczególnie bliskie są sprawy ochrony środowiska, nie tylko przedsiębiorcy, dla których nowy sposób prowadzenia gospodarki będzie stanowił poważne wyzwanie, nie tylko urzędnicy różnych szczebli odpowiedzialni za wdrażanie programów, ale przede wszystkim „zwykli” mieszkańcy powiatu. Wszyscy ci, którzy na co dzień nie interesują się wielką gospodarką i globalnymi problemami świata, a patrzą na niego przez pryzmat własnego gospodarstwa domowego, komfortu życia i zasobności rodziny. **Program adresowany jest bowiem przede wszystkim do nich, bo to życie ich oraz ich dzieci i wnuków ma ulec poprawie.**

Dobrze zaprogramowane działania na rzecz gospodarki niskoemisyjnej przynoszą nie tylko efekty ekologiczne, lecz stanowią także znaczną szansę dla lokalnej społeczności. Przyczyniają się do mniejszych wydatków za energię, są też impulsem dla gospodarki do zmiany struktury zatrudnienia. Aby to nastąpiło, planowane jest przeprowadzenie transformacji gospodarczej w powiecie, opisanej bardzo szczegółowo w programie, a dotyczącej wielu sfer życia gospodarczego i społecznego.

Do produkcji energii elektrycznej, ciepłej i paliw będą wykorzystane lokalne zasoby odnawialne (wiatr, słońce, woda, biomasa roślinna, w tym leśna i zwierzęca, odpady produkcji rolnej, hodowlanej i przetwórstwa rolno-spożywczego, gaz wysypiskowy i z oczyszczania ścieków oraz odpady z oczyszczalni ścieków, ciepło ziemi i powietrza). Z energii tej będą korzystać gospodarstwa rolne, obiekty turystyczne, budynki mieszkalne, administracji publicznej oraz przedsiębiorstwa produkcyjno-usługowe, a także transport. Planuje się wykorzystanie lokalnych surowców w budownictwie oraz lokalne wykorzystanie odpadów poprodukcyjnych powstających na terenie powiatu jako surowców wtórnych. Zużycie energii będzie ograniczane poprzez termomodernizację budynków, stosowanie energooszczędnych źródeł światła, zaniechanie stosowania energochłonnych technologii w przemyśle oraz optymalizację poboru energii i redukcję jej strat.

Autorzy programu wyliczają działania flagowe, inwestycje, które powinny być zrealizowane w pierwszej kolejności. To niezwykle ciekawa lektura. Wśród tych najważniejszych działań wymienia się m.in. rewitalizację starówki starogardzkiej wraz z wprowadzeniem przyjaznych środowisku rozwiązań w transporcie, postawienie ciągu turbin wiatrowych wzdłuż autostrady oraz drogi nr 22, ewentualnie także wzdłuż linii kolejowej Tczew–Chojnice, czy też powołanie w Starogardzie Gdańskim naukowego centrum lokalnej ochrony klimatu. Zakłada się również, że będzie budowana marka turystyczna Kociewia nie tylko jako regionu o wysokich walorach przyrodniczych i kulturowych, lecz także jako obszaru turystycznego oferującego wypoczynek przy jak najmniejszym obciążeniu środowiska.

Gospodarka niskoemisyjna nie jest obciążeniem, lecz przynosi korzyści: ekonomiczne, społeczne i środowiskowe. Taka gospodarka musi być otwarta na działania innowacyjne, wdrażanie nowych technologii, tworzenie nowych zielonych miejsc pracy, a także zmniejszanie energochłonności. Aby realizacja programu zakończyła się sukcesem, potrzebna jest współpraca wszystkich mieszkańców. Chodzi nie tylko o branie udziału w realizacji poszczególnych punktów programu, **ale o monitoring, o aktywność społeczną, a gdy będzie taka potrzeba – o mobilizowanie władz do podejmowania konkretnych działań.**

Proponowana skala zmian jest tak wielka, że konieczna jest transformacja poglądów, zachowań i postaw. Trzeba przełamać dystans wobec innowacyjnych rozwiązań. Aby to nastąpiło, niezbędna jest wiedza na temat programu niskoemisyjnej gospodarki na terenie powiatu starogardzkiego, dlatego zachęcamy wszystkich mieszkańców tego regionu do bliższego zapoznania się z nim – z programem, od którego może zależeć jakość ich życia za kilka, kilkanaście lat. Trzeba też pamiętać, że nawet najlepsze opracowanie, najlepsze ekspertyzy trafią na półkę, jeżeli w powiecie nie pojawią się lokalni liderzy, którzy podejmą zaplanowane zadania – którzy będą chcieli rozwijać na przykład energetykę odnawialną, budować jednocześnie lokalne bezpieczeństwo energetyczne i tworzyć nowe miejsca pracy, czy też rozwijać turystykę przyjazną środowisku i klimatowi.

Spis treści

Dlaczego Zielone Kociewie 2030?	3
Od Starosty	6
Wprowadzenie	7
Ku zielonemu Kociewiu o niskoemisyjnym rozwoju	9
Wizja	9
Cel	9
Niskoemisyjne (niskowęglowe) osie rozwoju	10
Flagowe przedsięwzięcia służące wdrażaniu wizji	11
Podstawowe obszary niskowęglowego rozwoju	13
Energetyka	13
Transport	16
Przedsiębiorczość	19
Tereny wiejskie i leśne	20
Gospodarka komunalna, gospodarka odpadami i struktura przestrzenna	23
Jak to sfinansować?	26
Jak do tego doprowadzić?	28
Podsumowanie, czyli korzyści dla Kociewia w perspektywie 2030 roku	30
Załącznik 1. O projekcie „Dobry Klimat dla Powiatów”	31

Od Starosty

Drodzy Kociewiacy!

Oddajemy do Waszych rąk unikatowe opracowanie powstałe we współpracy z Instytutem na rzecz Ekorozwoju i Związkiem Powiatów Polskich z wykorzystaniem doświadczeń Community Energy Plus z Wielkiej Brytanii. Unikatowe – bo jest to pierwsze tego typu opracowanie dla powiatu w Polsce. Dotyka jednej z kluczowych kwestii na świecie, jaką jest globalne ocieplenie oraz konsekwencji wynikających z niego dla lokalnych społeczności. Również dla nas, mieszkańców Kociewia. Dlatego tak ważnym jest podejmowanie wysiłków zarówno na forum międzynarodowym, Unii Europejskiej, krajowym, jak i lokalnym, powiatowym. Wysiłek przeciwdziałania zmianom klimatu i adaptacji do jego skutków nie może być oderwany od oczekiwań społecznych oraz potrzeb rozwoju lokalnej gospodarki i dlatego muszą być one ze sobą zintegrowane. To także dotyczy powiatu starogardzkiego.

Zawarte w niniejszym programie propozycje działań mają prowadzić region Kociewia w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, niskowęglowej – czyli takiej, w której ogranicza się zużycie paliw kopalnych, powiększając jednocześnie zdolność przyrody do pochłaniania CO₂. Taka transformacja gospodarki tworzy atrakcyjne miejsca pracy, prowadzi do tworzenia i wykorzystania nowoczesnych i innowacyjnych rozwiązań, w życiu społecznym czy też w zarządzaniu zarówno w poszczególnych gminach, jak i w całym powiecie. To jest zrównoważony rozwój, który z jednej strony przynosi pozytywne efekty gospodarcze, z drugiej nie obciąża nadmiernie środowiska i zapewnia mieszkańcom komfort życia. Wiele z przedstawionych propozycji wydaje się trudnych do zrealizowania, jednak bez odważnego spojrzenia na przyszłość naszą, naszych dzieci i wnuków trudno dokonywać zmian korzystnych dla społeczności lokalnych oraz innych mieszkańców naszej planety. Zrównoważony rozwój, do którego odwołuje się również Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, to poszanowanie przyrody, budowanie godziwych warunków do życia ludziom i tworzenie trwałych podstaw do rozwoju lokalnej gospodarki. I to przyświecało opracowującym program i przedstawicielom wielu instytucji naszego powiatu uczestniczącym w jego tworzeniu.

Program ten wskazuje kierunki niskowęglowego rozwoju w najważniejszych obszarach aktywności powiatu. Mam nadzieję, że zainspiruje Was do podejmowania działań zarówno indywidualnych, jak i w ramach społeczności lokalnych, na poziomie poszczególnych gmin, a także całego naszego powiatu. Zachęcam do tego. Ważną przesłanką jest możliwość korzystania przy realizacji tych działań z funduszy unijnych, które w znacznym stopniu powinny być wykorzystywane do budowania gospodarki niskoemisyjnej, czyli takiej, jaką proponuje niniejszy program. Władze powiatu podejmują i będą podejmować starania, aby bogate zasoby regionu Kociewia wykorzystać do zrównoważonego rozwoju. Wierzymy, że powiat starogardzki w poczuciu odpowiedzialności za nasze dzieci i wnuki wnieśli swój wkład w rozwiązanie ogólnoswiatowego problemu, którym jest globalne ocieplenie.

Z poważaniem

Leszek Burczyk
Starosta Powiatu Starogardzkiego

Wprowadzenie

Niniejszy skrót „Pilotażowego programu niskowęglowego rozwoju powiatu starogardzkiego”, podobnie jak i sam program, został przygotowany w wyniku współpracy pomiędzy społecznością powiatu, jego władzami a Instytutem na rzecz Ekorozwoju i Związkiem Powiatów Polskich. Podczas jego tworzenia odwoływaliśmy się do doświadczeń brytyjskiej organizacji Community Energy Plus z Wielkiej Brytanii. Działa ona na terenie Kornwalii, która od dziesięciu lat z sukcesami dokonuje przejścia od gospodarki opartej na paliwach kopalnych (węgiel, ropa) w kierunku gospodarki korzystającej z odnawialnych źródeł energii (słońce, wiatr, itp.).

Punktem wyjścia było podpisane porozumienia ze Starostwem Powiatowym w Starogardzie Gdańskim oraz listów intencyjnych ze wszystkim gminami wchodzącym w skład powiatu. Następnym etapem były spotkania robocze, w których brali udział przedstawiciele władz lokalnych, różnorodne instytucje, przedsiębiorstwa, organizacje oraz obywatele. Ten etap konsultacyjny trwał sześć miesięcy. W jego trakcie uczestnicy zgłaszali swoje uwagi, spostrzeżenia i propozycje do kolejnych materiałów tworzonych przez zespół ekspertów. Skróconą wersję dokumentu końcowego mają Państwo teraz przez sobą.

Prace nad programem niskowęglowego rozwoju powiatu starogardzkiego stanowiły istotną część dużego, pięcioletniego projektu „Dobry Klimat dla Powiatów”, finansowanego z instrumentu finansowego LIFE+ Komisji Europejskiej oraz środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej⁽¹⁾. Jest to pierwszy tego typu dokument poświęcony gospodarce niskowęglowej sporządzony dla powiatu w Polsce. **Opracowanie z założenia miało mieć charakter strategiczny, dlatego zawarto w nim kierunki działań** dla całej wspólnoty powiatu starogardzkiego: jego władz, mieszkańców i przedsiębiorstw działających na jego terenie.

Dlaczego budowanie gospodarki niskowęglowej jest tak ważne? Świat się zmienia bardzo dynamicznie. Wystarczy wspomnieć, że od czasów rewolucji przemysłowej (od około 1750 roku) liczba ludności wzrosła z 0,8 do 7,2 mld, czyli ponad dziewięć razy, a zużycie energii wzrosło ponad dwudziestokrotnie. Wzrost liczby ludności, rozwój cywilizacyjny wymagał energii. Wiązało to się ze spalaniem paliw kopalnych, rozwoju produkcji przemysłowej, ale także z utratą terenów dziewiczej przyrody, głównie terenów zielonych. Od początków ery przemysłowej emisja CO₂ przekroczyła 1,5 bln ton, co z kolei przełożyło się na stężenie tego gazu w atmosferze, które wzrosło z 272 do ponad 400 ppm (z ang. *parts per million*, czyli cząstek na milion – jest to sposób na wyrażanie stężenia związków chemicznych). Takiej sytuacji Ziemia nie doświadczyła przez ostatnie kilka milionów lat i **ma ona swój realny wpływ na klimat naszej planety**. W latach 1880–2012 średnia temperatura powierzchni Ziemi wzrosła o 0,85°C, a rok 2014 był najcieplejszy od czasu prowadzenia pomiarów za pomocą instrumentów, tj. od roku 1880. Zgodnie z ostatnim raportem Międzyrządowego Panelu ds. Zmian Klimatu (IPCC)⁽²⁾ pewność naukowców co do tego, że działalność człowieka ma wpływ na obserwowane od połowy XX w. ocieplenie klimatu, wynosi co najmniej 95%⁽³⁾.

Zmiany globalnego klimatu stają się jednym z najpoważniejszych zagrożeń naszej cywilizacji. Postępujące ocieplenie powoduje zmiany pogody, nasilają się zjawiska ekstremalne, zarówno jeśli

1. Informacja o programie na końcu niniejszej publikacji.

2. *The Intergovernmental Panel on Climate Change* (IPCC) – organizacja składająca się z naukowców z całego świata, założona w 1988 roku przez dwie agendy ONZ, tzn. Światową Organizację Meteorologiczną oraz Program Środowiskowy Organizacji Narodów Zjednoczonych (UNEP), która analizując prace badawcze z całego świata, dokonuje w postaci raportów oceny ryzyka związanego z wpływem człowieka na zmianę klimatu. Ostatni, piąty raport (synteza) został opublikowany w 2014 roku.

3. <http://naukaoklimacie.pl/aktualnosci/podsumowujac-podsumowanie-v-raport-ipcc-64>

chodzi o ich liczbę, jak i skalę. Zalicza się do nich: nawalne deszcze, huraganowe wiatry, nagłe fale upałów, powodzie, susze czy podnoszenie się mórz i oceanów. Społeczność międzynarodowa podejmuje starania o ograniczanie tych przyczyn. Niestety jak do tej pory dzieje się to bez większych rezultatów i dlatego potrzebne jest wzmoczenie wysiłków. **Jednym w kluczowych warunków niezbędnych do odniesienia końcowego sukcesu jest włączenie w proces przeciwdziałania zmianom klimatu społeczności lokalnych na całym świecie.** Tylko w ten sposób może dojść do efektywnego ograniczenia emisji gazów cieplarnianych. Im większy wysiłek będzie poczyniony, aby spowolnić zmiany klimatu, tym mniejsze nakłady pracy i finansów będą potrzebne do przeprowadzenia działań adaptacyjnych do skutków tych zmian.

Problem dotyczy także Polski. W całej historii obserwacji klimatycznych w naszym kraju ostatnie dwadzieścia lat XX w. i pierwsza dekada XXI w. są najcieplejszymi okresami. Nasilają się głównie skrajnie wysokie – jak na nasze położenie geograficzne – temperatury, które wpływają niekorzystnie na środowisko, społeczeństwo i gospodarkę. Doświadczamy ich szczególnie dotkliwie w postaci powtarzających się od lat 90. XX w. fal upałów. **Całość strat wynikających z ekstremalnych zjawisk atmosferycznych w Polsce w latach 2001–2011 jest szacowana na około 90 mld zł, tj. 9 mld zł rocznie⁽⁴⁾.** Niemal dwukrotnie mniejszą kwotę budżet państwa przeznaczył na sport i turystykę w 2013 roku! Jednak, gdy skala poczynionych działań okaże się niewystarczająca, przyczyni się to do 2030 roku do wzrostu negatywnych konsekwencji dotyczących zmian klimatu i tym samym zwiększenie ponoszonych kosztów z tym związanych. Warto pamiętać, że niepodejmowanie ich w Polsce oznacza pogłębienie tego niebezpieczeństwa.

Zagrożenie jest bardzo poważne i wymaga zdecydowanych działań. Mimo że problem ma charakter globalny, to działalność na rzecz ochrony klimatu i adaptacji do jego zmian podejmowana jest lokalnie: na wsi, w mieście, gminie, powiecie. Dotyczy to także powiatu starogardzkiego. Konieczne jest stworzenie programu, który **nakreśli kierunki rozwoju, w tym budowania wysokiej jakości życia, sformułuje warunki do zdrowej gospodarki i jednocześnie pozwoli ograniczać niekorzystny wpływ na klimat globalny.** Przedstawione powyżej przesłanki uzasadniają przygotowanie „Pilotażowego programu niskowęglowego rozwoju powiatu starogardzkiego”.

W programie zdefiniowano cele i opisano zadania służące realizacji wizji gospodarki niskowęglowej. Nie obejmuje on wszystkich obszarów rozwoju społecznego i gospodarczego powiatu, lecz skupia się na najistotniejszych: energetyce, transporcie, rozwoju przedsiębiorczości, zagospodarowaniu terenów wiejskich i leśnych, gospodarce komunalnej, gospodarce odpadami, a także na planowaniu struktur przestrzennych. Jednocześnie, ze względu na to, że przejście na gospodarkę niskowęglową wiąże się z transformacją lokalnego systemu instytucji, przedsiębiorczości, sposobu zarządzania oraz zmianą postaw, poświęcono wiele miejsca budowaniu świadomości niezbędnej do dokonania tych przeobrażeń. Program zawiera także informacje o sposobach finansowania, które mogą być wykorzystane do jego realizacji.

Przygotowany i przedstawiony w kolejnych rozdziałach skrót programu niskowęglowego rozwoju powiatu starogardzkiego zawiera najważniejsze informacje, których rozwinięcie znajdują Państwo w jego pełnej wersji. W przystępnej formie staraliśmy się przedstawić kluczowe kwestie. Zainteresowanych zapraszamy do zapoznania się z całością materiału, która znajduje się w wersji elektronicznej na stronie www.ppnr.pl.

4. Projekt KLIMADA „Opracowanie i wdrożenie strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020”, Ministerstwo Środowiska, IOS-PIB, październik 2013.

Ku zielonemu Kociewiu o niskoemisyjnym rozwoju

Wizja

Powiat starogardzki staje się liderem działań na rzecz rozwoju gospodarki niskoemisyjnej (niskowęglowej) w regionie pomorskim w perspektywie lat 2020/2030. Oznacza to rozwój, który – przyczyniając się do dobrobytu społeczności powiatu – wykorzystuje:

- dostępne energetyczne zasoby odnawialne – słońce, wiatr, wodę, drewno, glebę, rolniczą biomasę roślinną i zwierzęcą, ciepło powietrza i ziemi,
- lokalne zasoby – tradycję, walory przyrody, kapitał produkcyjny i społeczny

i czerpiąc korzyści z sąsiedztwa Aglomeracji Trójmiejskiej jako zaplecza intelektualnego i technologicznego, przyczynia się do budowania więzi z tą aglomeracją.

Cel

Celem jest wypracowanie, wspólnie ze społecznością powiatu i lokalnymi władzami samorządowymi, strategii rozwoju, która obok spełnienia celów gospodarczych i społecznych pozwoli na zbliżenie się do osiągnięcia redukcji emisji gazów cieplarnianych o 20% w stosunku do roku 2005 w perspektywie 2020/2030.

Niskoemisyjne (niskowęglowe) osie rozwoju

Podstawowe osie perspektywicznego rozwoju powiatu starogardzkiego to:

- **Energetyczna.** Wykorzystanie lokalnych zasobów odnawialnych (wiatr, słońce, woda, biomasa roślinna, w tym leśna i zwierzęca, odpady produkcji rolnej, hodowlanej i przetwórstwa rolno-spożywczego, gaz wysypiskowy i z oczyszczania ścieków oraz odpady z oczyszczalni ścieków, ciepło ziemi i powietrza) do produkcji energii elektrycznej, ciepłej, chłodu i paliw. Energia ta będzie wykorzystana w gospodarstwach rolnych, obiektach turystycznych, budynkach mieszkalnych, administracji publicznej oraz w przedsiębiorstwach produkcyjno-usługowych, a także na cele transportowe (energia elektryczna, biogaz). Odpady z biogazowni wykorzystywane jako nawóz. Nastawienie lokalnego szkolnictwa na rozwój odnawialnych źródeł energii (kształcenie i doszkalanie). Zachęty do rozwoju lokalnych firm produkujących instalacje OZE, montujących i nadzorujących. Kampanie promujące powyższe rozwiązania. Wykorzystanie zaplecza intelektualnego i technologicznego Trójmiasta do wdrażania innowacji w energetyce.
- **Turystyczna.** Budowanie marki turystycznej Kociewia nie tylko jako regionu o wysokich walorach przyrodniczych i kulturowych, lecz także jako obszaru turystycznego oferującego wypoczynek przy jak najmniejszym obciążeniu środowiska. Stąd w turystyce i zagospodarowaniu turystycznym zalecane jest wykorzystanie lokalnych materiałów budowlanych. Budynki i obiekty istniejące będą charakteryzowały się niskim zapotrzebowaniem na energię, a nowe będą powstawały w standardzie pasywnym i będą wyposażone w instalacje bazujące na energetyce odnawialnej. Transport niskoemisyjny będzie dominował na terenach o wysokich walorach przyrodniczych, a posiłki oferowane turystyce będą pochodziły z lokalnych produktów i regionalnych przepisów. Dążenie do bezodpadowej turystyki z wykorzystaniem recyklingu i wytwarzania energii z odpadów. Nastawienie lokalnego szkolnictwa zawodowego i edukacji na przyjazną środowisku turystykę. Włączenie do lokalnego szkolnictwa zawodowego i edukacji formalnej oraz nieformalnej wyżej wymienionych zagadnień. Kampanie promujące region Kociewia jako oferujący turystykę najmniej obciążającą środowisku, w szczególności na obszarze Trójmiasta.
- **Spożywcza.** Wykorzystanie regionalnych (kociewskich) i lokalnych produktów rolno-spożywczych i potraw do zaopatrzenia obiektów turystycznych, gastronomicznych, placówek publicznych i mieszkańców. Przekazanie odpadów poprodukcyjnych z rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego oraz odpadów komunalnych do produkcji energii. Uwzględnienie w lokalnym szkolnictwie zawodowym tematyki energetyki odnawialnej obejmującej energetyczne wykorzystanie odpadów. Kampanie promujące powyższe kierunki.
- **Surowcowa.** Wykorzystanie lokalnych surowców w budownictwie, a także odpadów poprodukcyjnych powstających na terenie powiatu jako surowców wtórnych.
- **Transportowa.** Budowanie koncepcji transportowej w oparciu o tworzenie struktur przestrzennych o niskim zapotrzebowaniu na usługi transportowe (zwłaszcza zmotoryzowane) z wykorzystaniem biogazu, energii elektrycznej (transport publiczny). Promocja kolei i systemu ścieżek rowerowych. Myślenie kategoriami łańcuchów ekomobilności⁵⁾ oraz węzłów komunikacji zbiorowej, także w transporcie na potrzeby turystyki. Promocja pojazdów o wysokiej efektywności i oszczędnym użytkowaniu. Kampanie promujące powyższe rozwiązania.

⁵ Dogodne powiązanie transportu publicznego z komunikacją indywidualną samochodową, rowerową i pieszą.

- **Efektywnościowa.** Poprawa procesu tworzenia i wdrażania planów (zwłaszcza zaopatrzenia w energię elektryczną, ciepło i paliwa gazowe oraz przestrzennego zagospodarowania czy też strategii rozwoju) prowadząca do niskoemisyjnej restrukturyzacji i rozwoju zabudowy zwartej tak, aby ograniczyć zużycie energii w istniejących obiektach, budynkach publicznych, prywatnych i produkcyjnych, w tym renowacja starówki, a także wprowadzanie efektywnego oświetlenia. Nowe budownictwo: niskoenergetyczne, a najlepiej pasywne. Rozwój usług w tym zakresie, produkcja materiałów itp. Nastawienie programów edukacyjnych w lokalnym szkolnictwie na tematykę efektywności w budownictwie, w tym nowoczesne technologie, jak np. budownictwo pasywne. Kampanie promujące powyższe rozwiązania. Wykorzystanie zaplecza intelektualnego i potencjału technologicznego Trójmiasta do wdrażania innowacji w oszczędzaniu energii i zasobów.
- **Rolno-leśna.** Dostosowanie rolnictwa i leśnictwa do zwiększania zdolności pochłaniania związków węgla. Wdrażanie strategii adaptacji do skutków zmian klimatu, która przede wszystkim ma polegać na dostosowaniu zasad agrotechniki do nowych warunków klimatycznych. Szczególnej wagi nabierają także podstawowe kwestie związane z płodozmianną i agrotechniką. Dopasowanie odmian roślin uprawnych, które będą wysoko i stabilnie plonowały w zmieniających się warunkach klimatycznych. Równie ważne staje się dostosowanie do nich sposobów uprawy, terminów siewu, nawożenia czy terminów zbioru. W świetle zmian kluczowe znaczenie w leśnictwie ma dostosowanie baz nasiennych do oczekiwanych zmian klimatu, a także dążenie do skracania kolei rębny i odmładzania lasów w rejonach, gdzie spodziewa się najsilniejszych zmian klimatycznych.
- **Proklimatyczna.** Wykorzystanie zaplecza intelektualnego, potencjału technologicznego powiatu starogardzkiego i Trójmiasta do stosowania pilotażowych rozwiązań w wyżej wymienionym zakresie ochrony klimatu na terenie regionu Kociewia. Stała dbałość o doskonalenie wiedzy i umiejętności kadr administracji samorządowej, przedsiębiorstw i organizacji społecznych w zakresie skutków zmian klimatycznych, poszukiwaniu rozwiązań technologicznych i organizacyjnych. Doskonalenie technik komunikacji społecznej oraz wspieranie partycypacji społecznej w celu wykreowania spójności społecznej powiatu starogardzkiego w realizacji wieloletniego programu gospodarki niskowęglowej.

Flagowe przedsięwzięcia służące wdrażaniu wizji

- **Niskoemisyjna produkcja sztandarowych wyrobów powiatu** – lokalni przetwórcy spożywczy dbają o energochłonność swojej produkcji i dostawców (w tym rolników). Przykładem mogłaby być niskoemisyjna produkcja **wódki gdańskiej czy mrożonek**.
- **Rewitalizacja starówki starogardzkiej** (nie tylko rynku) wraz z wprowadzeniem przyjaznych środowisku rozwiązań w transporcie. Takie kompleksowe działanie pozwoli zaangażować lokalne firmy, m.in. planistyczne, budowlane oraz instalacyjne specjalizujące się w energetyce odnawialnej lub też poprawie efektywności energetycznej.
- **Wiatrowa autostrada oraz droga nr 22** – postawienie ciągu turbin wiatrowych wzdłuż tych tras oraz ewentualnie wzdłuż linii kolejowej Tczew–Chojnice.
- **Zagłębie biogazowe** z wykorzystaniem odpadów, zwłaszcza rolno-spożywczych, i produkcja biomasy we współpracy z Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego, Regionalną Instalacją

Ratusz w Starogardzie Gdańskim

fot. magro_kr CC BY-NC-ND 4.0, flickr.com

Przetwarzania Odpadów Komunalnych, Zakładem Utylizacji Odpadów Komunalnych Stary Las oraz rolników w północnej części powiatu, a być może także z Iglotex sp. z o.o. w Skórczu (wykorzystanie resztek po mrożonkach). Stworzenie w Bolesławowie, w oparciu o Zespół Szkół Rolniczych Centrum Kształcenia Praktycznego, centrum doskonałości (promocja małych biogazowni).

- **Produkt ekoturystyczny** – Niskoemisyjna Dolina Wdy – stworzenie unikatowej w skali regionu i kraju strefy bez emisji z transportu, bez hałasu, z wykorzystaniem zielonej energii i budownictwa o niskim zapotrzebowaniu na energię itp. To może być pierwsze działanie tego typu w skali kraju wykorzystujące głównie produkty regionalne i potrawy kuchni kociewskiej. Potencjalnie potrzebna współpraca z sąsiednimi gminami województwa kujawsko-pomorskiego, leżącymi w obszarze dolnej części Parku Krajobrazowego Doliny Wdy – główne atrakcje to Tleń, Osie.
- **Administracja ukierunkowana na niskoemisyjność.** Poczynając od powiatu przez gminy:
 - poprawa efektywności energetycznej, łącznie z zastosowaniem odnawialnych źródeł energii (jako obowiązkowych) – budynki, obiekty, oświetlenie,
 - wprowadzenie jako obowiązku przy zakupach i przetargach kryteriów niskoemisyjności (urządzenia i wyposażenia w środki trwałe i nietrwałe) obiektów, pojazdów, żywności i napojów,
 - monitorowanie i zachęcanie pracowników do zrównoważonego użytkowania środków transportu, korzystania z niskoemisyjnych środków transportu,
 - stosowanie kryteriów niskoemisyjności przy przyznawaniu środków finansowych lub przy innym wsparciu (np. udzielanie patronatów) czy organizowaniu (uczestniczeniu) spotkań i imprez.

- **„Lokalna” niskoemisyjność.** Powołanie w Starogardzie Gdańskim naukowego centrum lokalnej ochrony klimatu. Stworzenie wspólnego z uczelniami i szkołami wyższymi Aglomeracji Trójmiejskiej programu badawczo-rozwojowego, w ramach którego:
 - wypracowywane zostaną rozwiązania wzorcowe dla społeczności lokalnych, jak ma funkcjonować niskoemisyjna gmina, powiat; punktem wyjścia byłoby przygotowanie wzorcowego budynku użyteczności publicznej oraz programu jego funkcjonowania,
 - podjęte zostaną działania wzmacniające i zwiększające pochłanianie węgla w glebie, biomasie oraz ograniczanie emisji z hodowli,
 - stworzono by pilotażowe rozwiązania w turystyce zapewniającej wysoki poziom usług i satysfakcji z wypoczynku przy zapewnieniu jej przyjazności dla środowiska.

Podstawowe obszary niskowęglowego rozwoju

Energetyka

Mocne strony:

Wśród społeczeństwa powiatu rośnie świadomość korzyści płynących z poprawy efektywności energetycznej. Władze lokalne posiadają możliwości do promocji wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Rośnie zainteresowanie wykorzystaniem energetyki odnawialnej (paneli fotowoltaicznych, kolektorów słonecznych, itp.) w domach mieszkalnych, zwłaszcza jednorodzinnych, budynkach i obiektach publicznych oraz wśród małych i średnich przedsiębiorców. Warunki geograficzne pozwalają na stwierdzenie, że istnieje możliwość rozwoju małej energetyki (wodnej, solarnej, geotermalnej) i mikroenergetyki wiatrowej. Wykazywany jest największy w województwie pomorskim potencjał produkcji biogazu, w tym do rozwoju biogazowni rolniczych. Powstaje centrum szkolenia w zakresie OZE w Bolesławowie. Istnieje potencjał do modernizacji i budowy efektywnego energetycznie oświetlenia. Do wykorzystania jest nadmiarowe ciepło w Starogardzie Gdańskim i w Skarszewach. Samorządy lokalne wykazują zainteresowanie ograniczaniem niskiej emisji.

Kluczowe przesłania:

- Niezbędnym jest wzmocnienie systemu planowania na rzecz rozwiązań niskowęglowych w energetyce.
- Istnieje potencjał do bardziej efektywnego korzystania z energii, który jednak nie jest w pełni wykorzystywany. Aby to zmienić, konieczne jest wprowadzenie w gminach i na poziomie powiatu nowoczesnych sposobów zarządzania energią.
- Wzmocnić należy współdziałanie władz samorządowych, przedsiębiorstw i organizacji społeczeństwa obywatelskiego na rzecz energetycznych aspektów gospodarki niskowęglowej.
- Istnieje możliwość stworzenia rynku dla przedsięwzięć i inwestycji niskowęglowych w zakresie energetyki.

Panele farmy solarnej

fol. Shutterstock

- W znacznie większym stopniu trzeba wykorzystać należy szanse, które daje współdziałanie powiatu z instytucjami regionalnymi, ogólnokrajowymi czy też unijnymi.

Kierunki rozwoju – cały powiat starogardzki:

- Powołanie stanowiska specjalisty lub zespołu do spraw energii w strukturach samorządu powiatowego lub związku gmin.
- Ograniczenie zużycia energii poprzez termomodernizację budynków, stosowanie energooszczędnych źródeł światła, zaniechanie stosowania energochłonnych technologii w przemyśle oraz optymalizację poboru energii i redukcję jej strat.
- Modernizacja źródeł ciepła w kierunku produkcji skojarzonej z wytwarzaniem energii elektrycznej.
- Wykorzystanie „nieużytków” niewchodzących w skład obszarów chronionych do realizacji projektów energetyki odnawialnej – uprawy energetyczne, lokalizacja farm wiatrowych lub fotowoltaicznych, np. rozwój energetyki wiatrowej w obszarach przylegających bezpośrednio do autostrady A1 i drogi nr 22.
- Energetyczne wykorzystanie biogazu z osadów pochodzących z oczyszczalni ścieków.
- Upowszechnienie wykorzystania odnawialnych źródeł energii do produkcji ciepła i energii elektrycznej.
- Tworzenie programów mających na celu czerpanie korzyści z instalacji OZE (zwłaszcza dużych, takich jak wiatraki i wielkie farmy słoneczne) przez lokalne społeczności – nie chodzi tylko o podatki odprowadzane do gminy, lecz także o dodatkowe środki dystrybuowane do mieszkańców, jak w Danii czy spółdzielniach niemieckich.

Mała biogazownia rolnicza

fol. SXC

Kierunki rozwoju – gminy miejskie powiatu starogardzkiego:

- Zwiększenie liczby obiektów przyłączonych do sieci ciepłowniczej (w szczególności w odniesieniu do miasta Starogard Gdański) dysponującej wolnymi mocami przyłączeniowymi, wraz ze zmodernizowaniem sieci ciepłowniczej oraz doprowadzenie do zasilania ze źródła wytwarzającego w skojarzeniu.
- Rozbudowa i modernizacja sieci ciepłowniczej w Skarszewach oraz modernizacja źródła ciepła.
- Rozbudowa sieci ciepłowniczej oraz modernizacja sieciowych źródeł ciepła w kierunku rozwiązań niskoemisyjnych i odnawialnych, wykorzystujących szeroki zakres czystych technologii energetycznych, m.in. gazu ziemnego czy zgazowania biomasy.
- Stworzenie warunków do rozwoju ruchu prosumenckiego⁶⁾ w wyniku prowadzenia kampanii promocyjnej i stworzenia punktu informacyjnego dla potencjalnych zainteresowanych.
- Wykorzystanie osadów oraz składowisk odpadów do produkcji biogazu w celu energetycznego wykorzystania.
- Upowszechnienie wykorzystania kolektorów słonecznych i pomp ciepła w budynkach nieprzyłączonych do sieci ciepłowniczej.

Kierunki rozwoju – gminy wiejskie powiatu starogardzkiego:

- Poprawa efektywności energetycznej w obiektach publicznych oraz modernizacja oświetlenia ulicznego.
- Modernizacja źródeł ciepła w obiektach użyteczności publicznej w kierunku wykorzystania rozwiązań niskoemisyjnych oraz lokalnych zasobów.

6. Prosument to indywidualny klient, który stara się we własnym zakresie zabezpieczyć swoje zapotrzebowanie na energię, z celem nakierowanym na osiągnięcie pełnej samowystarczalności. Stosuje – w zależności od potrzeb – całą gamę mikroinstalacji energetyki odnawialnej. Dbą on o efektywne zarządzanie użytą energią. W razie wytworzenia energii nadwyżkowej, automatycznie oddaje ją do sieci.

- Rozwój sieci dystrybucji gazu.
- Rozbudowa i modernizacja sieci dystrybucji energii elektrycznej.
- Wsparcie działań na rzecz poprawy efektywności energetycznej w budynkach mieszkalnych stanowiących własność prywatną.
- Stworzenie warunków do rozwoju ruchu prosumenckiego w wyniku prowadzenia kampanii promocyjnej i stworzenia punktu informacyjnego dla potencjalnych zainteresowanych.
- Rozwój biogazowni rolniczych małej mocy oraz wykorzystanie odpadów z produkcji rolniczej i odchodów zwierzęcych do produkcji biogazu oraz skojarzonego wytwarzania ciepła i energii elektrycznej.
- Upowszechnienie wykorzystania kolektorów słonecznych i pomp ciepła jako alternatywy dla kotłów na paliwa stałe.

Transport

Mocne strony:

Odziedziczona historycznie stosunkowo zwarta struktura miast, w tym starych śródmieść miast (np. starówka starogardzka) stwarza szanse na wykorzystanie w większym stopniu transportu publicznego oraz przygotowanie rozwiązań preferujących ruch pieszy i rowerowy. Tereny przyrodniczo cenne, warte ochrony przed zanieczyszczeniami i hałasem (Bory Tucholskie), dają możliwość zachęcenia mieszkańców i przyjezdnych do wykorzystania ekologicznych środków transportu. Regionalna instalacja wykorzystania odpadów komunalnych w Starym Lesie daje możliwość rozwoju produkcji biogazu z odpadów dla pojazdów, np. komunikacji miejskiej, taksówek lub osób prywatnych. Nadmiarowe ciepło produkowane w Starogardzie Gdańskim mogłoby być wykorzystywane do produkcji prądu dla samochodów elektrycznych.

Autobus szynowy

fot. materiał własny

Sieć czynnej komunikacji kolejowej w powiecie istnieje, jej dostępność i jakość jest zadowalająca. Wykorzystywany jest również stosunkowo nowoczesny tabor. Sieć kolejową łatwo jest uzupełnić transportem rowerowym. Bliskość dworców PKP i PKS w Starogardzie Gdańskim umożliwia wykształcenie powiatowego węzła przesiadkowego.

Kluczowe przesłania:

- Rozpoczęcie budowy świadomości społeczności lokalnej i edukacja w zakresie przyjaznego środowiska, zrównoważonego transportu.
- Ograniczanie potrzeb transportowych poprzez lepsze wykorzystanie i wzmocnienie istniejących zwartych struktur miejskich (zwiększenie gęstości zabudowy i jej odnowienie oraz ponowne wykorzystanie terenów obecnie opuszczonych).
- Niewielkie i zwarte miasta dają duże możliwości korzystania z transportu rowerowego oraz napędzanego w sposób niekonwencjonalny.
- Transport niezmotoryzowany wymaga większego wsparcia niż obecnie – nawet w większych miastach, gdzie tego typu transport mógłby mieć istotne znaczenie.
- Niezbędna poprawa jakości komunikacji miejskiej w Starogardzie Gdańskim: nowy tabor, infrastruktura, nowoczesne formy sprzedaży biletów.
- Poprawa transportu publicznego autobusowego pod względem częstotliwości kursowania oraz jakości przewozów.
- Integracja połączeń w obszarze komunikacji miejskiej i z komunikacją publiczną w powiecie i w województwie.
- Konieczność poprawy infrastruktury transportu kolejowego oraz sprawdzenie możliwości rewitalizacji zamkniętych linii kolejowych w powiecie w celu obsługi przewozów lokalnych, np. Starogard Gdański – Skórcz – Smętowo, Smętowo – Skórcz – Lubichowo – Osieczna.
- Wprowadzenie obwodnic miast (szczególnie Starogardu Gdańskiego) na drodze nr 22 może być korzystne dla ograniczenia emisji z pojazdów, o ile przyczyni się to do poprawy warunków ruchu w mieście bez wzbudzania dodatkowego ruchu.

Kierunki działania:

- Budowa obwodnicy Starogardu Gdańskiego.
- Stworzenie zintegrowanej oferty komunikacji publicznej: zawiązanie współpracy samorządów w zakresie transportu, podjęcie prób koordynacji rozkładów jazdy oraz wspólnej ich promocji.
- Tworzenie i aktywne zarządzanie węzłami komunikacji zbiorowej: dworzec kolejowy Starogard Gdański, Skórcz (przystanek autobusowy lub dawny dworzec kolejowy), dworzec kolejowy Smętowo Graniczne, Zblewo (przystanki autobusowe), Czarna Woda (stacja kolejowa).
- Stworzenie podstawowej siatki połączeń komunikacją zbiorową do głównego miasta powiatu (Starogard Gdański), z określeniem jakości połączeń, w tym jakości ekologicznej taboru. Kierunki:
 - Tczew – Starogard Gdański – Zblewo – Kaliska – Czarna Woda;
 - (Gdańsk) – Skarszewy – Starogard Gdański – Skórcz – Osiek – (Grudziądz lub Bydgoszcz);
 - Starogard Gdański – Lubichowo – Osieczna – Szlachta;
 - Zblewo – Lubichowo – Skórcz – Smętowo Graniczne.

- Stworzenie osobnej siatki połączeń komunikacją zbiorową dla celów turystycznych (obsługiwanych wyłącznie taborem ekologicznym): Czarna Woda – Szlachta – Osieczna - Skórcz – Smętowo Graniczne.
- Określenie korytarzy priorytetowego traktowania komunikacji zbiorowej, pieszej i rowerowej, głównie w miastach, choć także poza nimi.
- Lepsze (większa dotacja, lepsza efektywność wykorzystania dotacji) dofinansowanie przewozów publicznych na zamawianych przez samorządy w powiecie kierunkach obsługi komunikacją publiczną.
- Stworzenie oferty taryfowej i dofinansowanie transportu publicznego na poziomie zapewniającym konkurencyjną ofertę w stosunku do podróży samochodem.
- Określenie preferowanego sposobu zasilania w energię taboru komunikacji publicznej, a w przyszłości samochodów prywatnych. Dostępne zasoby w powiecie: prąd z wiatru, prąd ze słońca, prąd z wody, gaz drzewny (południowa część powiatu), biogaz (centralna i północna część powiatu), zużyty olej spożywczy.
- Stworzenie priorytetów ruchu komunikacji miejskiej w Starogardzie Gdańskim.
- Stworzenie strefy priorytetowego ruchu pieszego w Starogardzie Gdańskim (500 metrów od rynku staromiejskiego) oraz korytarzy ruchu pieszego w najważniejszych kierunkach (dworzec PKP, Zakłady Farmaceutyczne Polpharma SA, itd.) – do półtora kilometra od rynku.
- Określenie polityki parkingowej, przede wszystkim w Starogardzie Gdańskim, głównie w związku z planowanymi ograniczeniami ruchu pojazdów.
- Określenie stref kontrolowanego dostępu dla transportu samochodowego: miasto Starogard Gdański, obszary leśne w południowej części powiatu (obszar Natura 2000), obszary wokół szkół. Kontrola dostępu może polegać na różnego rodzaju rozwiązaniach: płatny wjazd do obszaru lub przejazd przez charakterystyczne punkty (mosty, przepusty), administracyjny zakaz wjazdu (z wyjątkiem mieszkańców), zakaz wjazdu wybranych pojazdów, podział obszaru na strefy z określeniem konkretnych punktów wjazdu, bez możliwości bezpośredniego przejazdu pomiędzy strefami (nie dotyczy pojazdów uprzywilejowanych, w tym komunikacji zbiorowej itp.).
- Określenie priorytetowych kierunków obsługi powiatu komunikacją rowerową w celach komunikacyjnych (miasta i obszary wokół stacji kolejowych) i turystycznych (połączenia pomiędzy stacjami kolejowymi w powiecie).
- Stworzenie produktu turystycznego na obszarach przyrodniczo cennych opartego o strefę ciszy, czyste powietrze i wdrożenie tam osobnej polityki transportowej, np. poprzez ograniczenie ruchu samochodowego (z wyjątkiem stałych mieszkańców) oraz preferowanie komunikacji publicznej i drogi rowerowej. Droga rowerowa z asfaltu. Takich stref w Polsce praktycznie nie ma, a odpowiednio duża strefa tego typu może być atutem promocyjnym.

Przedsiębiorczość

Mocne strony:

Możliwość wytwarzania energii w skojarzeniu tj. energii elektrycznej i ciepłej łącznie (tzw. kogeneracja). Duży potencjał nieużytków rolnych do zagospodarowania pod uprawy energetyczne. Wzrost zainteresowania oszczędzaniem energii i jej efektywnym wykorzystywaniem przez przemysł ze względu na rosnące jej koszty. Istnienie specjalnej strefy ekonomicznej. Możliwość wprowadzania w obiektach turystycznych, w bazie paraturystycznej oraz transporcie rozwiązań przyjaznych środowisku (tzw. niskowęglowych) i uzyskania dzięki temu dodatkowej promocji na mapie turystycznej Polski. Wyznaczenie w niektórych gminach terenów pod przyszłe inwestycje. Możliwość zagospodarowania pod względem energetycznym odpadów komunalnych w Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych (RIPOK) w Starym Lesie k. Starogardu.

Kluczowe przesłania:

- Możliwość dalszego ograniczenia emisji z procesów produkcyjnych.
- Szansa na rozwój firm i gospodarstw rolnych dostarczających produkty i usługi na potrzeby gospodarki niskoemisyjnej.
- Wzmocnienie i powstanie instytucji służących rozwojowi gospodarki niskoemisyjnej.
- Wzmocnienie współpracy pomiędzy administracją samorządową a biznesem.

Kierunki działania:

- Opracowanie planów gospodarki niskowęglowej w gminach i ich wdrożenie do studiów i planów zagospodarowania przestrzennego.
- Rozwój turystyki opartej o zasoby przyrodnicze w gminach Borów Tucholskich i Pojezierza Starogardzkiego z marką niskoemisyjności.

Produkcja płyt LVL

fol. Steico Sp. z o.o.

- Pobudzanie i promowanie rozwoju oraz powstawania nowych przedsiębiorstw produkcyjnych i usługowych zajmujących się w szczególności energetyką odnawialną, efektywnością energetyczną, transportem publicznym i niezmotoryzowanym oraz zagospodarowaniem odpadów powstających na terenie powiatu.
- Poprawa dostępu do niskoemisyjnych nośników energii: gazu, ciepła systemowego, prądu elektrycznego (pochodzącego ze źródeł odnawialnych).
- Wzrost wykorzystania lokalnych zasobów odnawialnych: gazu wysypiskowego, biomasy, wiatru, słońca, wody, odpadów komunalnych i rolnych do produkcji energii. Masowy rozwój mikroźródeł i budowa źródeł średniej mocy.
- Ograniczanie inwestycji w przemysł uciążliwy dla środowiska i wysokoemisyjny.
- Promowanie dobrych praktyk gospodarki niskoemisyjnej w przemyśle, gospodarce komunalnej, energetyce i administracji.
- Uruchomienie cyklu spotkań z przedsiębiorcami, administracją mieszkalną i administracją samorządową promujących gospodarkę niskowęglową.
- Wsparcie przez administrację gminną starań przedsiębiorców w pozyskiwaniu dotacji na projekty zgodne z gospodarką niskoemisyjną.
- Budowa wzorcowego niskoemisyjnego obiektu użyteczności publicznej.
- Zorganizowanie w porozumieniu z uczelniami, jednostkami badawczo-rozwojowymi i niezależnymi ekspertami z Trójmiasta powiatowego forum gospodarki niskoemisyjnej (niskowęglowej).

Tereny wiejskie i leśne

Mocne strony:

Znaczne zasoby użytków rolnych w powiecie starogardzkim – stanowią one niemal 48% jego powierzchni. Wysoka lesistość (43%). W gminach Kaliska, Osiek i Osieczna lasy zajmują ponad 70% powierzchni. Możliwość wykorzystania potencjału zasobów glebowych w celu rozwoju upraw roślin energetycznych. Działalność edukacyjna Zespołu Szkół Rolniczych Centrum Kształcenia Praktycznego w Bolesławowie (gm. Skarszewy), a także działalność doradcza Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Gdańsku. Zauważanie potrzeby zachowania walorów przyrodniczych oraz turystycznych, zwłaszcza powiązanych z lasami.

Kluczowe przesłania:

- Konieczność wykorzystania możliwości magazynowania węgla w biomase oraz w glebie, zarówno w wyniku zabiegów agrotechnicznych, jak i wzrostu lesistości.
- Stosowanie w płodozmianie roślin strączkowych i motylkowatych drobnonasiennych służące promowaniu zrównoważonego gospodarowania i zapobieganiu ubytkowi substancji organicznej w glebie.
- Możliwość dalszego wdrażania programu zalesień i zadrzewień przy współpracy z PGL Lasy Państwowe, w szczególności na terenach o słabych glebach piaszczystych, podatnych na erozję.
- Ochrona i kształtowanie terenów leśnych oraz wprowadzanie realizowanej na obszarze województwa pomorskiego koncepcji wyznaczania sieci leśnych korytarzy ekologicznych.

Gospodarstwo agroturystyczne

fol. archiwum

- Możliwość wykorzystania działalności rolniczej i przetwórstwa rolno-spożywczego, a także biomasy drzewnej, do rozwoju energetyki odnawialnej, w tym do produkcji biogazu i biopaliw.

Kierunki działania:

- Budowa małych biogazowni rolniczych przez rolników indywidualnych (w formie sieci, np. z wykorzystaniem formuły grup producenckich).
- Wzrost wykorzystania przez rolników obornika i nawozów organicznych (m.in. kompostów, przyorywania nawozów zielonych).
- Wzrost znaczenia w produkcji roślinnej roślin zapewniających odtwarzanie glebowej materii organicznej (np. strączkowych, traw, motylkowatych, mieszanek).
- Wykorzystywanie gruntów ugorowanych lub odłogowanych oraz nieużytków pod uprawę roślin energetycznych.
- Realizacja zalesień i zadrzewień, w szczególności na terenach o słabych glebach piaszczystych, podatnych na erozję – przede wszystkim w południowej i zachodniej części powiatu.
- Wzmacnianie odporności lasów poprzez odpowiednią pielęgnację nowo założonych upraw leśnych, wprowadzanie gatunków domieszkowych i biocenotycznych w zalesieniach. Zapobieganie fragmentacji kompleksów leśnych, a także przebudowa drzewostanów w celu poprawy warunków wodnych gleb oraz poprawy funkcji glebochronnych i glebotwórczych – głównie gminy w południowej i zachodniej części powiatu.
- Tworzenie leśnych korytarzy ekologicznych. Utrzymują one łączność pomiędzy poszczególnymi cennymi przyrodniczo obszarami, są siedliskiem dla organizmów, filtrem, półprzepuszczalną barierą modyfikującą odpływ powierzchniowy i podziemny, zmniejszającą oddziaływanie wiatru, hamującą parowanie, wywiewanie gleby oraz ograniczającą przemieszczanie

Lasy Kociewia

fot. Janusz Rokiciński

zanieczyszczeń powietrza, biogenów i biernie unoszonych szkodników. Urozmaicają i regulują biotyczne i abiotyczne oddziaływania na otaczające tło, tłumią i pochłaniają gatunki (np. szkodniki) i zaburzenia (np. pożary).

- Działania mające na celu zwiększenie pochłaniania węgla przez glebę, w szczególności przeciwdziałanie erozji gleb oraz dążenie do zachowania właściwej struktury i zasobności gleby w składniki nawozowe.
- Wapnowanie gleb kwaśnych i bardzo kwaśnych w celu zmniejszenia zakwaszenia gleb użytkowanych rolniczo na obszarach o glebach bardzo kwaśnych i kwaśnych.
- Działania mające na celu wnoszenie materii organicznej do gleby przy jednoczesnym zmniejszaniu jej strat, w szczególności zwiększenie produkcji biomasy, stosowanie nawozów organicznych, nawodnienia, wprowadzanie użytków zielonych, stosowanie odpowiednich praktyk rolniczych, takich jak mulczowanie⁷⁾, orka zachowawcza lub brak orki, utrzymywanie pokrywy roślinnej gleby lub pozostawienie na niej resztek roślinnych.
- Poprawa technik karmienia zwierząt, w szczególności odpowiednie zbilansowanie dawek pokarmowych, zapewniające lepsze wykorzystanie pasz oraz eliminowanie z dawek pokarmowych zbędnej ilości aminokwasów i dodawanie do paszy preparatów wiążących związki azotowe.
- Wzrost zainteresowania rolników stosowaniem płyt obornikowych i zbiorników na gnojowicę.
- Doskonalenie systemów utrzymania zwierząt gospodarskich, np. poprzez dodawanie do odchodów i ściółek preparatów biotechnologicznych ograniczających emisję związków azotu czy powodujących zmniejszenie powierzchni parowania odchodów z legowisk i ściółek.
- Obniżenie emisji metanu z przechowywanych obornika i gnojowicy poprzez obniżenie temperatury składowanych odchodów przez odzysk i kumulację energii cieplnej czy budowę instalacji do odzysku biogazu z fermentacji gnojowicy.

⁷ Pokrywanie powierzchni gleby materią organiczną.

Uprawa kukurydzy

foto. SXC

- Realizacja szkoleń dla rolników w zakresie gospodarki niskoemisyjnej na terenach wiejskich oraz OZE w rolnictwie w ramach działalności doradczej Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego.
- Wdrożenie do realizacji w Zespole Szkół Rolniczych Centrum Kształcenia Praktycznego w Bolesławowie programu nauczania dodatkowego przedmiotu „Odnawialne źródła energii” oraz kształcenie w zawodzie technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej.

Gospodarka komunalna, gospodarka odpadami i struktura przestrzenna

Mocne strony:

Sprawne funkcjonowanie Związku Gmin Wierzyca odpowiedzialnego za gospodarkę odpadami na terenie powiatu. Istnienie Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych w Starym Lesie. Zakończenie rekultywacji wszystkich dotychczasowych składowisk odpadów. Budowa nowej instalacji do biologicznego przetwarzania odpadów (stabilizacji / suszenia odpadów) o przepustowości ok. 40–60 tys. Mg/rok.

Generalnie obserwuje się wysoki poziom skanalizowania poszczególnych gmin. Cztery gmin już obecnie osiągnęły poziom skanalizowania >90%. Wszystkie osady ściekowe z gminnych oczyszczalni ścieków są zagospodarowane lub przetwarzane. Nie składowane osady ściekowe na składowiskach odpadów. W większości gmin osady ściekowe stosowane są w rolnictwie – w Skarszewach do uprawy roślin przeznaczonych do produkcji kompostu. Dodatkowo część osadów kierowanych jest do zakładu przetwarzania odpadów.

Wszystkie gminy posiadają studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Gminy przystąpiły do opracowania lokalnych planów dla wielu miejscowości.

Zakład utylizacji odpadów

fot. SXC

Tworzą je w oparciu o zasady zrównoważonego rozwoju, dążąc – jeśli to możliwe – do koncentracji zabudowy. Zwiększenie koncentracji zabudowy wynikające z planów miejscowych może znacząco przyczynić się do zmniejszenia kosztów budowy i utrzymania infrastruktury.

Kluczowe przesłania:

- Możliwe jest wykorzystanie odpadów komunalnych do produkcji energii – czy to poprzez ich spalanie, czy też wykorzystanie gazu wysypiskowego.
- Szeroki program recyklingu stwarza możliwości wykorzystania odzyskanych surowców do ponownej produkcji.
- Konieczne jest także rozważenie sensowności wykorzystania energetycznych osadów z oczyszczalni.
- Planowanie przestrzenne jest bardzo ważnym narzędziem i może służyć rozwojowi gospodarki niskowęglowej, przede wszystkim poprzez kształtowanie zwartych struktur energooszczędnych, transportooszczędnych, przez co ograniczone zostanie rozproszenie zabudowy. Może się to przyczynić do tworzenia powiązań gospodarczych.

Kierunki działania:

- *W zakresie gospodarki odpadami komunalnymi:*
 - Wzrost poziomu recyklingu odpadów surowcowych poprzez sprawniejszy i bardziej przejrzysty system odbierania odpadów komunalnych, organizowany przez Związek Gmin Wierzyca.
 - Kontynuacja dotychczasowych działań w zakresie rozbudowy i modernizacji Zakładu Utylizacji Odpadów Komunalnych Stary Las sp. z o.o., tj. budowy instalacji

Montaż oczyszczalni przydomowej

fol. SXC

biologicznego przetwarzania odpadów, rozbudowy i doposażenia sortowni odpadów oraz budowy instalacji do energetycznego wykorzystania biogazu.

- *W zakresie gospodarki ściekowej:*
 - Rozwój infrastruktury sanitarnej i dostęp mieszkańców gmin powiatu do niej na obszarach, gdzie jest to uzasadnione technicznie i ekonomicznie. Rozbudowa systemu odbierania ścieków dotyczy w szczególności gminy Zblewo oraz Kaliska, gdzie poziom skanalizowania jest niewystarczający.
 - Opracowanie mechanizmów ekonomicznych (np. dotacje, ulgi podatkowe) dla programów wsparcia budowy lokalnych, przydomowych oczyszczalni ścieków tam, gdzie budowa i utrzymanie zbiorczych sieci kanalizacji sanitarnej nie są uzasadnione.
- *W zakresie zagospodarowania przestrzennego:*
 - Opracowania – studium zagospodarowania przestrzennego, miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, założenia do zaopatrzenia w energię elektryczną, ciepło i paliwa gazowe, a także strategie rozwoju (gminne oraz powiatowa) – powinny uwzględnić zasady i kierunki rozwoju niskoemisyjnego, a w szczególności ograniczenie potrzeb transportowych i dostępność energii ze źródeł niskoemisyjnych.
 - Określenie priorytetów dla obszarów, które powinny być objęte miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (np. tereny o dużym potencjale gospodarczym i inwestycyjnym, tereny chronione, tereny zabudowy mieszkaniowej itd.).
 - Analiza możliwości, a następnie stworzenie „budżetu celowego” przeznaczonego na opracowanie dokumentów planistycznych w gminie.

- Przeprowadzenie w fazie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego analizy techniczno-ekonomicznej dla rozwiązań planistycznych w zakresie budowy i utrzymania uzbrojenia terenu. Analiza powinna mieć charakter faktyczny, a nie jedynie formalny. Powinno się to przyczynić do stworzenia dokumentów uwzględniających koszty i korzyści w długim horyzoncie czasowym.
- Koncentrowanie zabudowy miast i wsi, budowa ścieżek pieszych i rowerowych, polityka udostępniania zbiorowej komunikacji publicznej.
- Większe zaangażowanie społeczności lokalnych w procesy planistyczne, rzetelne przekazywanie informacji, zapewniające efektywne dostarczenie ich odbiorcom (wykorzystanie portali społecznościowych, publikacje w lokalnej prasie i rozgłośniach radiowych) oraz uwzględnianie zgłaszanych wniosków stanowią podstawę do budowy społecznego zaufania oraz uzyskania wsparcia dla realizacji planów.

Jak to sfinansować?

Finansowanie inwestycji i działań informacyjno-edukacyjnych na rzecz gospodarki niskowęglowej wymaga zarówno wykorzystywania tradycyjnych źródeł finansowania, jak i rozwiązań nowatorskich. Jednak w pierwszej kolejności wykorzystać należy dostępne źródła, przede wszystkim takie jak wsparcie ze strony Unii Europejskiej oraz możliwości, jakie dają fundusze ekologiczne. Podkreślenia wymaga fakt, że obecna perspektywa finansowana UE na lata 2014–2020 szczególnie ukierunkowana jest na gospodarkę niskoemisyjną.

Poszukiwanie źródeł finansowania należy rozpocząć przede wszystkim od Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego. W programie szczegółowo zdefiniowane są osie priorytetowe z wyszczególnionymi środkami przeznaczonymi na dane działania, opisem kosztów kwalifikowanych i warunków dostępności. W szczególności warte zainteresowania są osie: komercjalizacja wiedzy, przedsiębiorstwa, edukacja, kształcenie zawodowe, zatrudnienie, mobilność, energia i środowisko. Jednocześnie można także skorzystać ze wsparcia w ramach porozumienia dotyczącego zintegrowanych inwestycji terytorialnych. Projekty objęte wsparciem mogą dotyczyć m.in. rozwoju przedsiębiorczości, przeciwdziałania bezrobociu i wykluczeniu społecznemu, rewitalizacji zdegradowanych obszarów miejskich, rozwoju transportu publicznego (m.in. istotnych dla mieszkańców węzłów integrujących różnego rodzaju środki transportu zbiorowego, np. tramwaj, autobus lub kolej, w drodze do pracy, szkoły lub poza miasto), modernizacji i rozbudowy miejskiej sieci ciepłowniczej czy efektywności energetycznej.

Ważnym źródłem dofinansowania rozwoju gospodarki niskowęglowej jest Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku, które są czołowymi instytucjami z tego zakresu. Każdego roku ogłaszają kilka konkursów dostępnych zarówno dla samorządów, jak i dla firm, a także dla osób indywidualnych. W znacznej części są to dotacje sięgające 85% kosztów inwestycji oraz pożyczki o bardzo niskiej stopie oprocentowania.

Euro i zlotówki

fol. archiwum

Zwrócić należy uwagę, że większość inwestycji w dziedzinie efektywności energetycznej charakteryzuje się dużą atrakcyjnością ekonomiczną. Z tego powodu upowszechniło się wiele różnych koncepcji i metod ich realizacji w zależności od wymagań stawianych przez potencjalnych klientów. Najczęściej są to: proste finansowanie i leasing poprzez kredyt termomodernizacyjny, kredyty komercyjne, a także ESCO⁸. Podstawowym warunkiem podjęcia właściwej decyzji pozwalającej na efektywną realizację modernizacji jest wybranie koncepcji najbardziej odpowiedniej do zastosowania w konkretnym przypadku oraz przygotowanie realizacji zgodnie ze specyficznymi wymaganiami odnoszącymi się do konkretnego przypadku. Konieczne zatem staje się zapoznanie z koncepcją, podstawowymi zasadami i formami finansowania oraz ze związanymi z nimi implikacjami.

Istnieje także wiele innych instytucji i rozwiązań finansowych mogących służyć wspieraniu gospodarki niskowęglowej, takich jak:

- program LEME, który jest skierowany do małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), zainteresowanych inwestowaniem w nowe technologie obniżające wydatki na energię,
- program wspierający rozwijanie innowacji zarządzany przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości,
- wsparcie komercjalizacji i innych form transferu wyników badań naukowych do gospodarki przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju,
- fundusze poręczeniowe,
- różne formy partnerstwa publiczno-prywatnego.

8. Przedsiębiorstwo usług energetycznych (ang. *Energy Service Company* – ESCO) realizujące kompleksowe usługi w zakresie gospodarowania energią (usługi związane ze zmniejszeniem zużycia i zapotrzebowania na energię dla swoich klientów – użytkowników energii) w oparciu o kontrakty wykonawcze. ESCO udzielają gwarancji uzyskania oszczędności. W zakres ich usług mogą wchodzić również konserwacja i naprawa urządzeń, skojarzone wytwarzanie energii elektrycznej i ciepła, nowe technologie, alternatywne wytwarzanie energii elektrycznej, jeżeli tylko zapłata za te usługi pochodzi z osiągniętych oszczędności.

Jak do tego doprowadzić?

Budowanie świadomości znaczenia transformacji niskowęglowej (niskoemisyjnej) jest kluczem do jej wdrożenia. Analizy pokazują, że w powiecie starogardzkim istnieje potencjał ludzki i instytucjonalny do podjęcia takiego wyzwania. Widoczny jest jednak dystans wobec innowacyjnych rozwiązań. Jednak w przypadku transformacji związanej z przejściem na gospodarkę niskowęglową tradycyjne metody oddziaływania na świadomość są nieadekwatne i nieefektywne. Zmiana świadomości społecznej nie dotyczy bowiem małego fragmentu naszych postaw czy zachowań, lecz kształtowania nowej jakości – inteligencji ekologicznej mieszkańców, której wpływ będzie odczuwalny w każdej sferze życia. Z gospodarką niskowęglową jest o wiele trudniej niż z innymi kampaniami, które mają zmienić postrzeganie jakiegoś fragmentu rzeczywistości w społeczeństwie. Skala zmiany jest w tym przypadku tak wielka, że należy mówić o transformacji poglądów, zachowań i postaw.

Angażowanie społeczności w myślenie ekologiczne musi także stworzyć okoliczności do integracji i włączenia obywatela we wspólne gospodarowanie naturą. Nie da się stać z boku (czy też być odstawiony na bok), a jednocześnie angażować się. Konsultacje społeczne, debaty lokalne i przejrzysta informacja w mediach – to tylko jeden ze sposobów angażowania obywateli. Muszą one zostać uzupełnione o inne działania, które – znowu w perspektywie jednostkowej i konkretnej – umożliwią włączenie się mieszkańców w działania lokalne na rzecz środowiska.

Uzyskanie i podtrzymanie wsparcia społecznego dla planowanych aktywności wymaga współdziałania strony publicznej, strony biznesowo-naukowej i strony społecznej. Konieczne jest uświadomienie społeczeństwu powodów rozpoczęcia transformacji poprzez powiązanie działań edukacyjnych z zakresem ochrony klimatu i adaptacji do jego zmian z gospodarczymi i ekologicznymi wymogami przejścia na gospodarkę niskoemisyjną.

Wysłuchanie publiczne w gminie Kaliska w ramach projektu Włącz się Kociewie

fol. materiał własny

*Zespół Szkół Rolniczych Centrum Kształcenia Praktycznego w Bolesławowie
(dyrekcja, uczniowie, władze samorządowe)*

fol. Janusz Rokiciński

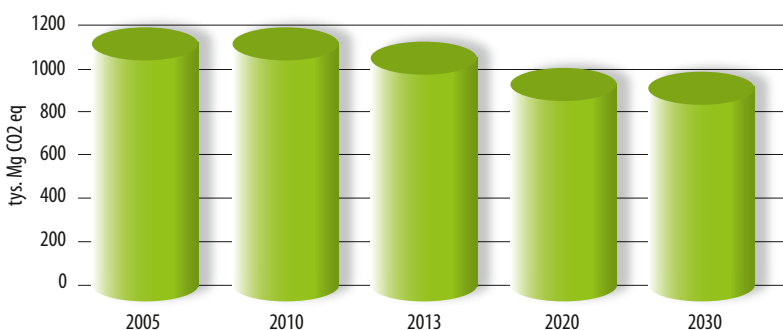
Dlatego tak ważne są przedsięwzięcia rozpoczynające proces transformacji, czyli:

- Zainicjowanie działań na rzecz realizacji strategii przez Starostwo Powiatowe w Starogardzie Gdańskim i Lokalną Grupę Działania Chata Kociewia.
- Powołanie rady inicjatywnej.
- Ogłoszenie celu i programu działań rady oraz zasad współpracy ze społeczeństwem, instytucjami publicznymi i przedsiębiorcami.
- Podpisanie porozumienia przez ugrupowania polityczne i administrację dotyczącego wieloletniej współpracy na rzecz Zielonego Kociewia 2030.
- Stworzenie konsorcjum realizacyjnego, w skład którego wchodzić będą przedstawiciele starostwa, gmin, przedsiębiorstw, uczelni, organizacji społecznych i mediów.
- Przystąpienie do konsorcjum jest dobrowolne, powiązane z realizacją zadań i udziałem w tworzeniu budżetu.
- Zatrudnienie przez konsorcjum koordynatora realizacji zadań.
- Zbudowanie starogardzkiego planu działania. Przygotowanie przez konsorcjum koncepcji konsultacji społecznych.
- Tworzenie partnerstw i innych form pozyskiwania środków.
- Podjęcie współpracy międzynarodowej (głównie wymiana doświadczeń i promocja osiągnięć).
- Zainicjowanie działań wspólnych w zakresie energetyki niskoemisyjnej w partnerstwie Dolnej Wisły. Uruchomienie wspólnych programów inwestycyjnych.

Podsumowanie, czyli korzyści dla Kociewia w perspektywie 2030 roku

Realizacja programu niskowęglowego rozwoju powiatu starogardzkiego pozwoli na stworzenie nowych przesłanek do rozwoju gospodarki powiatu oraz tworzenia miejsc pracy w branżach uznawanych za innowacyjne. Jednocześnie przyczyni się to do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych związanych z funkcjonowaniem powiatu, co przedstawia poniższy wykres (Rys. 1). Tym samym powiat starogardzki włączy się w międzynarodowe działania na rzecz ograniczenia zmian klimatu.

Rys. 1. Emisja gazów cieplarnianych rzeczywista dla lat 2005, 2010 i 2013 oraz przewidywana w wyniku realizacji programu dla lat 2020 i 2030 [tys. Mg CO₂ eq]

Źródło: „Raport II oceny śladu węglowego powiatu starogardzkiego dla lat 2005, 2010 i 2013 wraz z prognozą do roku 2020 i 2030”, Instytut na rzecz Ekorozwoju, Warszawa 2015.

Przedłożony program niskoemisyjnej gospodarki jest trudny do realizacji. Jak każde przedsięwzięcie wykraczające poza rutynę budzi obawę co do powodzenia. Jednakże wiele europejskich przykładów już pokazuje, że podjęcie decyzji o rozpoczęciu działań na rzecz niskowęglowej gospodarki jest opłacalne, a ryzyko związane z niepewnością efektu maleje wraz z podejmowaniem kolejnych działań.

Samorządy podczas przygotowywania programu niskowęglowego rozwoju kierowały się przekonaniem, że zaszczepienie niskoemisyjności w programach rozwojowych powiatu przyniesie niniejsze korzyści:

- Przetwasi powiat na inną drogę rozwoju.
- Zwiększy bezpieczeństwo energetyczne i ograniczy ryzyko wyłączeń.
- Ograniczy wzrost cen energii i przyczyni się do zmniejszenia jej kosztów poprzez stosowanie nowych (inteligentnych) technologii.
- Otworzy drogę do generowania własnej energii oraz przechodzenia na prosumenckie wytwarzanie energii i zarządzanie nią.

- Wniesie nowe rozwiązania do istniejącego biznesu i zachęci do poszukiwania nowych działań.
- Zmieni obraz powiatu i nada mu nowy profil.
- Może przynieść odwrócenie negatywnych trendów społecznych.
- Poprawi jakość życia mieszkańców.

To ciekawa droga poszukiwania rozwiązań dla przyszłości. Jest w niej dialog społeczny, elementy edukacji, innowacja. Jest jednak także upływający czas potrzebny do zastanowienia się nad poprawą jakości życia. On też odgrywa swoją rolę we wdrażaniu programu.

Załącznik 1. O projekcie „Dobry Klimat dla Powiatów”

„Pilotażowy program niskowęglowego rozwoju powiatu starogardzkiego” powstał w ramach trwającego od września 2010 roku projektu „Dobry Klimat dla Powiatów” (DOKLIP). Jest on finansowany ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz instrumentu finansowego Komisji Europejskiej LIFE+. Projekt został stworzony w odpowiedzi na rodzącą się pilną potrzebę włączenia władz samorządowych i lokalnych społeczności w działania na rzecz ochrony klimatu oraz adaptacji do jego zmian. Praca łącząca w sobie edukację, informację i konsultacje na poziomie lokalnych jednostek administracyjnych jest ważna, a więc głównym celem stała się aktywizacja władz samorządowych, lokalnych instytucji, otoczenia biznesowego, lokalnych liderów oraz mieszkańców w zakresie ochrony klimatu i adaptacji do jego zmian związanych z globalnym ociepleniem.

W efekcie przeprowadzonych działań do projektu przystąpiło 115 powiatów z całej Polski, z których część podpisała deklarację „Dobry klimat dla powiatów”. W procesie rekrutacji pozyskano ponadto 100 osób w roli lokalnych inicjatorów społeczeństwa obywatelskiego (LISO) oraz 12 moderatorów debat klimatycznych (MDK). LISO do chwili obecnej nie tylko aktywnie uczestniczą w działaniach przewidzianych w projekcie, lecz z racji posiadanych kompetencji i poglądów są także ambasadorami idei projektu DOKLIP.

W ramach projektu przeprowadzono m.in. 90 lokalnych powiatowych debat klimatycznych, 16 regionalnych konferencji klimatycznych, a kłamrą spinającą całość projektu stały się ogólnopolskie konferencje klimatyczne. Pierwsza z nich miała miejsce pod koniec drugiego roku trwania projektu, a druga podsumowująca cały projekt – w maju 2015 roku. Efektem projektu jest również kilkanaście publikacji, które mają nie tylko charakter edukacyjny, część z nich stanowi podsumowanie działań. Do pierwszych należy zaliczyć „Powiatowy poradnik klimatyczny”, którego celem z jednej strony było przybliżenie zagadnień związanych z klimatem, z drugiej – uświadomienie, jakie korzyści dla lokalnych gospodarek niosą działania na rzecz jego ochrony.

Publikacją mającą nie tylko walor edukacyjny, lecz również podsumowujący jest „Pilotażowy program niskowęglowego rozwoju powiatu starogardzkiego”. Do takich dokumentów zaliczyć należy też m.in. broszury zawierające porównanie – liczonego w trzyletnim odstępie – śladu węglowego dla trzech powiatów i dwóch miast na prawach powiatu. Dane zawarte w tych publikacjach pozwalają ocenić rzeczywisty kierunek rozwoju lokalnych gospodarek. Wkrótce ukaże się również raport zamykający działania projektowe, którego ważną częścią będzie podsumowanie badań socjologicznych. Ich celem było określenie poziomu świadomości wybranych reprezentantów powiatu (decydenci, mieszkańcy) w zakresie potrzeb ochrony klimatu i adaptacji do jego zmian, a także rozpoznanie skali działań podejmowanych na rzecz ochrony klimatu przez dany powiat w czasie wykonywania projektu.

W ramach projektu powstał również film „Tydzień z dobrym klimatem”, który jest zapisem podróży po Polsce, podczas której odwiedzaliśmy miejsca, gdzie powstały obiekty sprzyjające redukcji emisji gazów cieplarnianych.

Serdecznie zapraszamy do zapoznania się ze szczegółami projektu „Dobry Klimat dla Powiatów” na stronach www.chronyklimat.pl/doklip. Znajdą tam Państwo szczegółowe informacje na temat jego przebiegu, materiały i prezentacje wykorzystane w czasie jego trwania oraz wszystkie publikacje z nim związane.

Podmioty realizujące projekt „Dobry Klimat dla Powiatów” w ramach którego powstał „Pilotażowy program niskowęglowego rozwoju powiatu starogardzkiego”:

INSTYTUT
NA RZECZ
EKOROZWOJU

Instytut na rzecz Ekorozwoju (InE) jest fundacją działająca od 25 lat na rzecz zrównoważonego rozwoju. Jednym z kierunków działań InE jest

propagowanie idei gospodarki niskoemisyjnej, m.in. przez aktywne wspieranie lokalnych inicjatyw w nią się wpisujących. Pilotażowy program niskowęglowego rozwoju powiatu starogardzkiego to efekt doświadczenia i wiedzy fundacji, zdobywanych w ramach innych projektów prowadzonych dla i z samorządami w Polsce, przy współudziale lokalnej społeczności. Obejmują one m.in.:

- opracowania strategicznych ocen oddziaływania na środowisko strategii, planów i programów;
- tworzenie dokumentów strategicznych i programowych, np. strategii rozwoju dla gmin i powiatów, programy ochrony środowiska, plany gospodarki niskoemisyjnej;
- analizy z zakresu polityki klimatycznej, ekologicznej oraz wpływu polityk na zrównoważony rozwój;
- moderacji i prowadzenia procesów konsultacji społecznych, narad obywatelskich, warsztatów konsultacyjnych;
- szkoleń i e-szkolenia z zakresu ochrony środowiska m.in: ochrona i adaptacja do zmian klimatu, energooszczędne budownictwo, turystyka ekologiczna, odnawialne źródła energii, zrównoważony transport;
- edukacji ekologicznej – lekcje dla szkół, gimnazjów, liceów, wykłady akademickie, konkursy.

Związek Powiatów Polskich (ZPP) jest członkiem: Rady Gmin i Regionów Europy (CEMR), Polskiego Komitetu Współpracy z Komitetem Regionów UE, a jego przedstawiciele uczestniczą w pracach stałego Zespołu do spraw Infrastruktury,

Rozwoju Lokalnego, Polityki Regionalnej oraz Środowiska Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego. ZPP ubiega się również o członkostwo w Europejskiej Sieci Samorządów Lokalnych. Związek prowadzi działalność doradczą i konsultacyjną związaną z wszystkimi zagadnieniami dotyczącymi samorządu, szczególnie powiatowego.

COMMUNITY
ENERGY PLUS

Community Energy Plus (CEP) to wielokrotnie nagradzana organizacja społeczna oraz spółka z ograniczoną odpowiedzialnością założona w kwietniu 1998 roku. CEP współpracuje z licznymi partnerami lokalnymi w celu ograniczenia zmian klimatu, promocji zrównoważonego rozwoju oraz zmniejszenia ubóstwa energetycznego.

CEP to lokalny punkt kontaktowy organizacji Energy Advice South West, która rozpowszechnia programy Energy Saving Trust w regionie Południowo-Wschodniej Anglii.

Dziś już niemal nikt nie wątpi, że to działalność człowieka, spalającego co roku ogromne ilości paliw kopalnych, jest główną przyczyną zmian klimatu Ziemi. Nasilenie się tego procesu będzie powodować coraz większe, katastrofalne skutki dla całej społeczności ludzkiej oraz dla różnorodności biologicznej. Również w naszym kraju ujemne skutki zmian klimatu będą znacznie większe od zmian pozytywnych. Konieczne jest zatem podejmowanie wszelkich możliwych działań mających na celu zmniejszenie zużycia paliw kopalnych oraz adaptację do nieuniknionych zmian klimatu naszej planety.

W tym aspekcie z **wielkim uznaniem należy przyjąć inicjatywę władz powiatu starogardzkiego, aby stworzyć wieloletni program niskowęglowego rozwoju regionu.** Jest to pierwszy tego rodzaju program w Polsce. Jego realizacja powinna prowadzić do zmniejszenia zużycia węgla i paliw transportowych na terenie powiatu przy jednoczesnym zwiększeniu absorpcji dwutlenku węgla przez przyrodę, co w sumie spowoduje zmniejszenie emisji CO₂ i innych gazów cieplarnianych.

Warto podkreślić, że działania opisane w programie są w pełni zgodne z nadrzędną, konstytucyjną zasadą rozwoju zrównoważonego i prowadzić będą do racjonalizacji gospodarowania, wzrostu liczby miejsc pracy i poprawy stanu środowiska, a przez to do poprawy komfortu życia i dobrobytu obywateli. W mojej opinii przedstawiony program stanowi znakomitą bazę dla wielu konkretnych działań władz samorządowych oraz inicjatyw obywatelskich w skali powiatu, gminy czy pojedynczych gospodarstw domowych.

Nie bez znaczenia jest fakt, że w nowej perspektywie finansowej (lata 2014–2020) Unia Europejska przeznaczyła znaczne środki dla Polski na działania związane z tworzeniem gospodarki niskowęglowej. Posiadanie przez powiat starogardzki konkretnego programu w tym zakresie bardzo ułatwi dostęp do tych środków.

Należy życzyć, aby ta ambitna inicjatywa została dobrze przyjęta przez społeczeństwo powiatu oraz władze wszystkich gmin i aby w jak największym stopniu została zrealizowana.

Prof. dr hab. inż. Maciej Nowicki

*Były dwukrotny Minister Środowiska
Były prezes Fundacji „EkoFundusz”*

Zrównoważony rozwój nie może być pustym hasłem. Planując przyszłość naszych małych Ojczyzn, musimy spoglądać na długofalowe skutki naszych dzisiejszych działań, w tym skutki związane ze środowiskiem. Zawarty w niniejszym opracowaniu Pilotażowy program niskowęglowego rozwoju powiatu starogardzkiego spełnia ten warunek, **a filozofia leżąca u jego podstaw oraz metodologia jego opracowywania mogą stanowić cenną inspirację dla powiatów, które również chcą podążać drogą niskowęglowego rozwoju.**

Ludwik Węgrzyn

*Prezes Związku Powiatów Polskich
Starosta Bocheński*